

RAQAMLI TEXNALOGIYALARNING BUXGALTERIYAGA TA'SIRI

Mexmonaliyev Ulug'bek Erkinjon o'g'li

Qoqon Universiteti

“Xalqaro turizm va iqtisodiyot” kafedrası kata o'qituvchi

Email : lionslar9233@gmail.com

+998999972326

Turdiyev Oyatullo Tohir o'g'li

Qoqon Universiteti

“Iqtisodiyot” yonalishi 2-kurs talabasi

Email : turdiyevoyatullo@gmail.com

+998970810803

ANONATSIYA

Maqollada raqamli texnologiyalarni rivojlantirish sharoitida buxgalteriya hisobida roy berayotgan ozgarishlarning dolzarbligi, xojalik yurituvchi subektlar tomonidan yangi boshqaruv texnologiyalarini izlash raqobatbardosh ustunlikka erishish va shakllantirish zarurligi bayon etilgan . Bulutli texnologiyalarni buxgalteriya sohasiga joriy etish uning samaradorligini poshirish va xatolarni oldini olish uchun taklif etiladi ushbu texnologiyalarning afzalliklari va kamchiliklari ishning asosiy printsiplarida shuningdek ularning tahlilida tasvirlangan

Kirish. Bgungi kunda faoliyatning turli sohalarida xususiy buxgalteriya hisobida ilgor axborot texnologiyalarining foydalanish masalasi toboro muhim ahamiyat kasb etmoqda bu esa har qanday obyektни boshqarish tizimining asosiy tarkibiy qismi hisoblanadi. Axborot texnologiyalaridan foydalanish xarajatlarni kamaytirish inson omili tasirini kamaytirish va ishni tezlashtirish orqali tashkilotlarning raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi.Hamda xozirda

ishlayotgan qulay bolgan (ERP) . Raqamli texnologiyaning buxgalteriyaga qanchalik rivoj qoshishi haqida malumotlar

Shu bilan birgalikda bozor iqtisodiyoti sharoitida deyarli barcha tarmoq va sohalarida ishlab chiqarishni tartibga solish, texnik va texnologiya jihatidan qayta jihozlash tadbirlarining keng kolamda tashkil etishishi raqobatbardosh mahsulotlarni ishlab chiqarishga bolgan talabni oshirida

Dunyo iqtisodiyotining jadal surata usayotgani xamda uning xususiyatlari korxona faoliyatining professional yondashuvini talab qiladi.

Zamonaviy jamiyatda axborotni qayta ishlash texnologiyasining asosiy texnik vositasi shaxsiy kompyuter . Kopgina tashkilotlarda buxgalteriya hisobi ma'lumotni qulay saqlash hujjatlar va hisobotlarni yaratish buxgalteriya malumotlari tahlil qilish uchun moljallangan maxsus dasturiy mahsulotlar yordamida amalga oshiriladi . Ular buxgalterlarga bir-biriga bogliq bolgan buxgalteriya bolimlarini boshqarishga imkon beradi va raxbar xodimlar dolzarb malumotlarga kirish va boshqaruv qarorlarini qabul qilishi mumkin. Buxgalteriya hisobi avtomizatsiyasi buxgalterlarning ishlarini sezilarli darajada osonlashtiradi va axborotni qolda qayta ishlashga afzalliklar beradi.

Bulutli texnologiyalarning buxgalteriya hisobida qolalsh. Bugungi kunda eng mashxur raqamli tenalogiyalardan biri bulut texnologiyadi Bulutli texnologiyalar Internet xizmati sifatida xotira yoki hisoblash kuchi kabi kompyuter resurslarini taqdim etishni nazarda tutadi. ushbu texnologiyadan foydalanishning o'ziga xos xususiyati shundaki tashkilotlar qimmatbaho texnikani sotib olishlari uni tamirlash uchun mutaxasislarni yollashlari yoki maxsus dasturiy taminotni o'rnatishlari shart emas.Bulut xizmatlaridan foydalanish uchun internetga kirish yetarli.Bulut texnologiyalarining eng oddiy namunasi virtual xotira masalan Yandex disk,Drop-Box, Google drive

Hisoblar uchun axborot tizimi. Hisoblar uchun axborot tizimi goyasi odatda Enterprise Resource Planning (ERP) tomonidan qabul qilinadi . Istisno, buxgalteriya hisobi uchun maxsus dasturiy taminotdan foydalanadigon yoki korxonaning integratsiyalashgan korinishiga ega bolmagan buxgalteriya funksiyasini outsorsinga topshiradigon mikro yoki kichik va o'rta korxonalarga tegishli.ERP odatda tashkilotning barcha funksional sohalarida sodir bolgan tranzaktsiyalardan malumotlarni toplash va uni ,markaziy malumotlar bazasida saqlash uchun bir nechta paketlar yoki modullardan iborat ERPlar tomonidan amal oshirilodigon AISGa oid ushbu ornatilgan nuqtai nazar SOA va veb xizmatlar texnologiyalaridan foydalanilgan xolda boshqa tizimlar bilan ozaro aloqada bolgan BPMSga oxshash modulliroq yondashuvga otmoqda

Raqamli texnologiyalarning buxgalteriyaga tasiri. Raqamli texnologiyalar deganda kompyuter dasturlari, suniy intellekt (AI) bulutli hisoblash (cloud computing) “blockchain” va avtomatlashtirilgan hisob tizimlari (masalan,1C, QuickBooks,SAP) kabi vositalar chuniladi.Ular malumotlarni raqamli formatda saqlash tahlil qilish va tezkor ishlov berish imkonini beradi. Ularning buxgalteriyaga tasiri . Raqamli texnologiyalar buxgalteriya sohasida quyidagi asosiy o'zgarishlarni keltirib chiqaradi.

- Avtomatlashtirish - qo'l bilan bajariladigon hisob kitob ishlarini kompyuter dasturlari avtomatik bajaradi. Bu xatoliklarni kamaytiradi va vaqtni tejaydi
- Aniqlik va tezkorlik - raqamli tizimlar malumotlarni real vaqt rejimida yangilab turadi bu esa rahbariyatga tezkor qaror qabul qilish imkonini beradi .
- Bulutli hisob tizimlari- ma'lumotlar internet orqali saqlanadi va istalgan joydan kirish mumkin boladi. Bu masofadan ishlovchi buxgalterlar uchun qulay
- Suniy intellekt va tahlil - AI yordamida dasturlar moliyaviy hisobotlarni tahlil qilib xatoliklarni oldindan aniqlay oladi

- Blockchain texnologiyasi - buxgalteriyada shafoflikni oshiradi tranzaksiyalarni qayta o'zgartirib bolmaydigon tarzda saqlaydi

Afzaliklari esa ish samaradorligini oshiradi, moliyaviy malumotni tezkor qayta ishlash imkonini beradi, xatolik va firibgarlik xavfini kamaytiradi. Buxgalterlar endi faqat hisob tuzuvchi emas balki tahlilchi va maslahatchi rolini ham bajaradi

Avtomatlashtirish – ko‘plab oddiy buxgalteriya amallari - ma’lumot kiritish balans tuzish debet va kreditni hisoblash - endilikda dasturlar orqali avtomatik bajariladi. Bu inson xatosini kamaytiradi va aniqlikni oshiradi. Masalan QuickBooks yoki SAP ERP tizimlari avtomatik ravishda moliyaviy hisobotlarni shakllantiradi va ulardagi nomuvofiqlikni aniqlaydi.

Blokchain texnologiyasi. Blokchain buxgalteriyada tranzaksiyalarni qayta o'zgartirib bolmaydigon tarzda saqlaydi bu esa shafoflikni oshiradi va soxtalashtirish imkonini yoqotadi.

“SpringerOpen (2023)” da elon qilingan maqolaga ko‘ra blockchain asosidagi tizimlar buxgalteriya hisobtlariga bo‘lgan ishonch darajasini sezilarli oshirgan

XULOSA

Raqamli texnologiyalar zamonaviy buxgalteriya hisobi tizimining ajralmas qismiga aylanib boryapti. Bugungi kunda suniy intellekt bulutli hisoblash “Big Data” blockchain va avtomatlashtirilgan dasturlar buxgalteriya jarayonlariga chuqur kirib kelgan. Ular orqali malumotlarni real vaqt rejimida kuzatish moliyaviy tahlilni aniqlik bilan bajarish va qaror qabul qilish jarayonini tezlashtirish imkonini yaratadi. Bunday o‘zgarishlar natijasida buxgalteriya faqat hisob kitob yurituvchi emas balki strategik tahlil va biznesni boshqarishda muhim vositaga aylangan.

Shuningdek raqamli texnologiyalar inson omilidan kelib chiqadigon xatolikni kamaytirib buxgalteriya malumotlarining ishonchliligini oshiradi. Shu bilan birga yangi texnologiyalar bilan bogliq xavfsizlik axborotini himoya qilish va malakalik

mutaxasislar yetishmovchiligi kabi muammolarham mavjud . Shu sababli bu sohada nafaqat texnik infratuzilmani balki inson kapitalini rivojlantirish ham dolzarb vazifalardan biri.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasining "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent: Lex.uz, 2016 (so'nggi o'zgarishlar bilan).
2. Закон Республики Узбекистан «Об аудиторской деятельности». ЗРУ-677 от 25.02.2021.
3. Постановление Кабинета Министров Республики Узбекистан «О мерах по совершенствованию системы подготовки работников службы внутреннего аудита». № 280 от 05.05.2021.
4. Кудбиев, Н.Т., Улугбек Эркинджон, OGL, и Моминов, МОТ (2022). РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ВНУТРЕННЕГО АУДИТА КАК ЭФФЕКТИВНОЙ СИСТЕМЫ ВНУТРЕННЕГО КОНТРОЛЯ В СУБЪЕКТАХ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА. Научный прогресс, 3(1), 449-457.
5. Moliya vazirligi huzuridagi Buxgalteriya hisobi va auditni rivojlantirish departamenti. "Milliy buxgalteriya standartlari to'plami" – Toshkent, 2023.
6. International Financial Reporting Standards (IFRS) for SMEs – International Accounting Standards Board (IASB), London, 2021 edition.
7. IFRS Foundation. "Conceptual Framework for Financial Reporting". – London: IFRS Foundation, 2018.
8. Reichel, R. (2009). "Harmonization of Accounting Standards: Advantages and Challenges". International Journal of Accounting Research, Vol. 4(2), pp. 25–33.
9. Strauss, A., & Corbin, J. (1998). Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory. – Thousand Oaks: Sage Publications.
10. Creswell, J. W. (2009). Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches. – Los Angeles: SAGE Publications.